

*М.М. ГУМЕНЮК, аспірант**
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Економічні механізми підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств регіону

Постановка проблеми. Ефективність виробництва – одна із основних категорій ринкової економіки і віддзеркалює його результативність, також є основним критерієм механізму господарювання.

У результаті реалізації аграрної реформи в нашій країні створено нові форми сільськогосподарських підприємств, що стало складовою частиною інституціональних змін в аграрній економіці, які мають забезпечити формування в сільському господарстві цивілізованих ринкових відносин, підвищення ефективності функціонування галузі. Проте в процесі ринкових трансформацій основна увага приділялася роздержавленню сільськогосподарських підприємств, приватизації їх майна та землі. Питання ж раціональної організації й оптимальної структури аграрного виробництва перейшли в розряд другорядних, хоча відіграють надзвичайно важливу роль в ефективному функціонуванні сільськогосподарських підприємств.

Головними причинами, що зумовили такий негативний стан, є недосконалість організаційно-економічного механізму господарювання новостворених підприємств, низькі темпи впровадження новітніх технологій виробництва, несприятливе ринкове середовище, недосконала фінансово-кредитна та податкова політика держави відносно сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики вдосконалення організаційно-економічного механізму

для забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств займалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців: В.Г. Андрійчук [2], П.С. Березівський [2], В.С. Габор [3], П.Т. Саблук [7], В.Я. Месель-Веселяк [5], Ю.Я. Лузан [4]; М. Азерн [10], Д. Мунро [11], Дж. Куртіс [12], С. Зіртле [13].

Водночас розробка й удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств потребує досліджень з урахуванням регіональних особливостей функціонування сільськогосподарських підприємств.

Мета статті – розробка пропозицій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму, що сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області.

Виклад основних результатів дослідження. Загалом стратегічною метою розвитку сільськогосподарських підприємств Івано-Франківщини, на нашу думку, є збільшення частки сільськогосподарських підприємств у виробництві валової продукції, наповнення ринку високоякісною продукцією, підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва. Необхідно відзначити поступове збільшення частки сільськогосподарських підприємств у загальному обсязі валової продукції області протягом останніх п'яти років: із 19,3% у 2008 році до 30,2% у 2012-му. Відповідно частка валової продукції господарств населення у загальному обсязі валової продукції області у 2012 році становила 69,8%. Водночас зазначимо, що площа ріллі у сільськогоспо-

* Науковий керівник – В.Я. Месель-Веселяк, доктор економічних наук, професор, академік НААН.
© М.М. Гуменюк, 2014

дарських підприємствах понад три рази менша, ніж у господарствах населення: 108,1 тис. га проти 381,9 тис. га.

Найповнішому використанню можливостей сільськогосподарських культур, які відіграють провідну роль у виробництві продуктів харчування, кормів, сировини для промисловості, сприяє збільшення виробництва олійних культур. Однією з них є ріпак, урожайність якого у 2012 році в Івано-Франківській області становила 25,2 ц/га, тоді як середня врожайність по Україні була 22,1 ц/га. Вирощуванням цієї культури в області займається 41 підприємство, рівень рентабельності реалізації становить 40,1%, а загальний обсяг прибутку – 44562 тис. грн. Загалом в області за 2008-2012 роки валові збори ріпаку збільшилися удвічі. Хоча виробництво й реалізація даного виду продукції рентабельні в області, але висока конкуренція на ринку ріпаку щодо його реалізації та наявність трейдерів призводять до недоодержання доходів сільгоспвиробниками. Підвищення ефективності виробництва ріпаку, на нашу думку, можна досягти через переробку його на біодизель.

Нині в Україні не існує жодного заводу європейського рівня з виробництва біопали-

ва. Згідно з низкою офіційних заяв, зарубіжні фірми пропонують будівництво в Україні великих заводів для виробництва біодизеля потужністю 50–100 тис. т на рік, що потребує переробки близько 300 тис. т насіння ріпаку. Вартість такого заводу становить понад 100 млн грн. Недостатність сировинної бази й відсутність гарантій щодо стабільних поставок сировини, а також недозавантаженість потужностей аналогічних заводів за кордоном, блокує розробку проектів будівництва таких заводів за участі іноземних інвесторів [6]. Тому будівництво в Україні невеликих заводів із виробництва біодизеля потужністю 3 тис. т щороку має, на наш погляд, кращі економічні перспективи.

Якщо провести економічні розрахунки за зразком, який представлено у стратегії розвитку сільського господарства України до 2020 року [8], з поправкою на умови Івано-Франківської області, то їх результати показують, що нині підприємствам вигідніше переробляти ріпак на біодизельне паливо, ніж реалізовувати ріпакове насіння на зовнішньому ринку. Так, при реалізації 3 тис. т ріпаку сільгоспвиробники одержать 3368,7 тис. грн, а при переробці на біодизель – 6329,7 тис. грн (табл. 1).

1. Ефективність переробки ріпаку на біодизель (на прикладі Івано-Франківської області)

I. Реалізація насіння ріпаку, грн		II. Використання для виробництва біометанолу, грн	
Повна собівартість 1 т ріпаку	2799,0	Виробнича собівартість 1 т ріпаку	2601,9
		Витрати на переробку	188
		Разом витрат	2789,9
Реалізаційна ціна	3921,9	Вихід біодизеля, кг	400
		Вартість, грн (по 10 грн за 1 кг)	4000
		Вихід макухи, кг	550
Прибуток	1122,9	Вартість, грн (по 1,5 грн за 1 кг)	825
		Вихід гліцерину, кг	68
		Вартість, грн (по 1,1 грн за 1 кг)	74,8
Рівень рентабельності, %	40,1	Вартість одержаної продукції – всього, грн	4899,8
		Прибуток, грн	2109,9
		Рівень рентабельності, %	75,6
		Потужність переробки ріпаку за рік, тис. т	3
Прибуток при реалізації 3 тис. т, тис. грн	3368,7	Прибуток при переробці 3 тис. т, тис. грн	6329,7
Економічний ефект (збільшення прибутку), тис. грн		2961,0	
Загальна вартість заводу, тис. грн		1450,0	

Джерело: Власні розрахунки.

За даними таблиці 1 при переробці тонни ріпаку на біодизель може бути одержано 2109,9 грн прибутку, тоді як при реалізації

насіння ріпаку – лише 1122,9 грн, при рівні рентабельності – відповідно 75,6 і 40,1 %. Загалом від будівництва одного заводу ма-

тимемо збільшення прибутку на 2961 тис. грн, тоді як загальна вартість заводу становить 1450 тис. грн [9]. Отже, інвестиції у будівництво окупляться вже на першому році експлуатації. Крім того, підприємства матимуть можливість економити обігові кошти, забезпечивши власні потреби біодизельним паливом, також при переробці одержують макуху, як цінну кормову добавку і гліцерин, який використовується у фармацевтичній і парфумерній промисловості.

Такий завод спроможний забезпечувати потреби сільгоспвиробників одного-трьох районів області залежно від обсягів виробництва сировини. Загалом в Івано-Франківській області у 2012 році вироблено 39,7 тис. т ріпаку. За умови реалізації 9,7 тис. т рештою 30 тис. т ріпаку можна забезпечити потужності 10 аналогічних заводів по переробці. Розглянувши розподіл виробництва ріпаку в області в розрізі районів з урахуванням їхньої наближеності, можна зробити такі пропозиції щодо територіального розміщення заводів по переробці ріпаку:

- один завод можна розмістити на території Тлумацького району за умови довозення сировини з огляду на те, що обсяги виробництва ріпаку в даному районі становлять 2,7 тис. т. Постачальниками сировини для дозавантаження потужностей заводу в обсязі 0,3 тис. т можуть бути підприємства з сусіднього Городенківського району;

- два заводи – у Городенківському районі, які перероблятимуть на рік 6 тис. т, причому обсяги виробництва ріпаку в даному районі 10,2 тис. т;

- один завод потужністю 3 тис. т у Коломийському районі – обсяг виробництва ріпаку в якому 3,3 тис. т. Якщо не всі підприємства району спрямовуватимуть ріпак на переробку, а частину реалізовуватимуть, то забезпечувати сировиною даний завод можуть підприємства сусіднього Снятинського району, загальний обсяг виробництва ріпаку в якому 1,1 тис. т;

- один завод – у Тисменецькому районі потужністю 3 тис. т, причому обсяг виробництва ріпаку сільськогосподарськими підприємствами району становить 3,1 тис. т. Якщо не всі підприємства району спрямовуватимуть ріпак на переробку, а частину на-

магатимуться реалізувати, то забезпечувати завод сировиною можуть підприємства сусіднього Галицького району, загальний обсяг виробництва ріпаку в якому 0,8 тис. т;

- три заводи – у Рогатинському районі, які перероблятимуть 9 тис. т, загальний обсяг виробництва ріпаку сільгосппідприємствами району становить 11 тис. т;

- два заводи – у Калуському районі, які перероблятимуть на рік 6 тис. т. Загальний обсяг виробництва ріпаку тут становить 6,9 тис. т. Забезпечувати завод сировиною можуть також підприємства сусіднього Богородчанського району, обсяг виробництва ріпаку в якому 0,5 тис. т.

Якщо у 2012 році було реалізовано 39,7 тис. т насіння ріпаку і одержано від тонни 11299 грн прибутку, а всього 44562 тис. грн, то за нашими пропозиціями буде реалізовано 9,7 тис. т і одержано прибутку 10877 тис. грн, решта 30 тис. т буде перероблено на біоетанол та іншу продукцію з прибутком від тонни 2109,9 грн (табл. 1), а всього 63297 тис. грн. Отже, від реалізації 9,7 тис. т насіння ріпаку і продукції переробки від 30 тис. тонн буде одержано 74174 тис. грн прибутку або на 66,5 % більше ніж у 2012 році.

Крім ріпаку стратегічними культурами в області є пшениця, кукурудза та ячмінь, підвищення ефективності яких можна досягти через інтенсифікацію виробництва. У зв'язку з тим по цих культурах згруповано сільськогосподарські підприємства за обсягами витрат на 1 га. Відповідно до проведеного аналізу виявлено, що при збільшенні витрат на 1 га при вирощуванні сільськогосподарських культур підвищується їхня урожайність, при цьому рівень рентабельності зростає до оптимальної межі, після якої додаткові витрати не окуповуються.

В Івано-Франківській області вирощуванням пшениці у 2012 році займалися 67 сільськогосподарських підприємств, в яких витрати на 1 га становили 4406 грн, урожайність – 37 ц/га, одержано прибутку 23,5 млн грн із рівнем рентабельності 22,6%. У першій групі витрати на 1 га становили 1953 грн, урожайність – 18,9 ц/га, одержано 409 тис. грн прибутку при рівні рентабельності 20,8 %; у другій – ці показники становили – відповідно 2631 грн, 22,7 ц/га, збитків 150 тис. грн

(-3,2 %); у третій – відповідно 3262 грн, 34,7 ц/га, 9413 грн і 33,5 %; у четвертій – 4505 грн, 38,4 ц/га, 8065 тис. грн та 27,7 %; у п'ятій групі – 6701 грн, 47,7 ц/га, 5764 грн і 14,3 %. Отже, з підвищенням рівня інтенсифікації виробництва, тобто зростанням витрат на 1 га, збільшується врожайність, одержують більше прибутку. Тому потрібно підвищувати рівень інтенсифікації виробництва. Якщо у першій групі підприємств досягти показників третьої групи, у другій – показників четвертої, а в третій, четвертій і п'ятій залишити на існуючому рівні, то прибутки у першій групі зростуть із 409 до 1200 тис. грн, а рівень рентабельності – з 20,8 до 33,5%, у другій – зі збитків 150 тис. грн до 3863 тис. грн прибутків, а рівень рентабельності з -3,2 до 27,7%, у третій, четвертій та п'ятій буде без змін, а разом по області прибутки збільшаться з 23500 до 28305 тис. грн, а рівень рентабельності – з 22,6 до 24,6 %.

Аналогічно пшениці, нами зроблено розрахунки впливу рівня концентрації витрат на 1 га посіву кукурудзи та ячменю (табл. 2).

Аналогічно пшениці, нами зроблено розрахунки впливу рівня концентрації витрат на 1 га посіву кукурудзи та ячменю (табл. 2).

2. Розрахунок приросту ефективності вирощування сільськогосподарських культур за рахунок збільшення витрат на 1 га в сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області

Показник	Пшениця		Кукурудза		Ячмінь		Разом	
	Фактично	З урахуванням підвищення рівня інтенсифікації	Фактично	З урахуванням підвищення рівня інтенсифікації	Фактично	З урахуванням підвищення рівня інтенсифікації	Фактично	З урахуванням підвищення рівня інтенсифікації
Площа, га	27547	27547	23996	23996	7944	7944	59487	59487
Виробництво, тис. ц	1018	1100	1476	1577	239	259	2733	2936
Урожайність, ц/га	37	39,9	61,5	65,7	30	32,5	45,9	49,4
Виробничі витрати на 1 га, грн	4406	4725	6687	7215	3599	3930	5218	5623
Виробнича собівартість 1 ц, грн	119,18	118,36	108,72	109,81	119,81	120,75	113,58	113,94
Виробничі витрати – всього, млн грн	121,4	130,2	160,5	173,1	28,6	31,2	310,5	334,5
Реалізовано, тис. ц	835	931	1151	1306	135	148	2121	2385
Дохід (виручка) від реалізації, млн. грн	127,7	143,4	174,0	197,1	22,0	24,1	323,7	364,6
Повна собівартість реалізованої продукції, млн грн	104,2	115,1	139,0	153,7	17,6	18,6	260,8	287,4
Прибуток, млн грн	23,5	28,3	35,0	43,4	4,4	5,4	62,9	77,1
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	124,78	123,56	120,78	117,68	130,58	126,38	122,95	120,51
Ціна реалізації 1 ц, грн	152,94	153,96	151,17	150,88	163,05	163,22	152,59	152,84
Рівень рентабельності, %	22,6	24,6	25,2	28,2	24,9	29,2	24,1	26,8

Джерело: Власні розрахунки.

Як видно з даних таблиці 2, при зростанні рівня інтенсифікації витрат збільшаться прибутки сільськогосподарських підприємств області від виробництва пшениці на 4,8 млн грн, або на 20,4 %; кукурудзи на 8,4 млн грн (на 24 %), ячменю на 1 млн грн (на 24 %), а всього по вказаних культурах – на 14,2 млн грн, що на 22,7% більше, ніж було одержано у 2012 році. Таким чином, рівень рентабельності зросте по пшениці з 22,6 до 24,6%, кукурудзі – з 25,2 до 28,2%, ячменю – з 24,9 до 29,2%, а разом по цих культурах – із 24,1 до 26,8%.

У тваринництві виявлені тенденції не втратили актуальності. Виробництвом молока займаються 23 підприємства, в яких виробничі витрати на корову становлять 9574 грн, надій

на корову 4464 кг, загалом одержано 3,1 млн грн прибутку при рівні рентабельності 15,7 % (табл. 3). У першій групі підприємств витрати на корову становлять 4779 грн, продуктивність – 2101 кг, одержано 57 тис. грн збитку при рівні збитковості 4,8 %; у другій – ці показники становлять 7339 грн, 3465 кг, прибутку 591 тис. грн (12,9 %); у третій – відповідно 10562 грн, 4737 кг, 2070 тис. грн і 20,6 %; у четвертій групі – 12780 грн, 6338 кг, 504 тис. грн та 12,8 %. На нашу думку, збитковим і низькорентабельним підприємствам доцільно оптимізувати обсяг витрат на одну корову до рівня, якого досягнуто у високо-ефективних сільськогосподарських підприємствах. Якщо у першій групі підприємств дося-

гти показників другої групи, у другій – показників третьої, а в третій та четвертій залишити на досягнутому рівні, то у першій групі порівняно із 57 тис. грн збитку буде одержано 265 тис. грн прибутку, а рівень рентабельності збільшиться з -4,8 до 12,9%, у другій прибуток зросте від 591 тис. грн до 1313 тис. грн, а

рівень рентабельності – з 12,9 до 20,6%, у третій і четвертій буде без змін, а разом по області прибутки збільшаться з 3,1 до 4,2 млн грн, а рівень рентабельності – з 15,7 до 18,5 %.

Аналогічні розрахунки зроблені для підприємств, які займаються виробництвом свинини.

3. Розрахунок приросту ефективності виробництва за рахунок збільшення витрат на 1 голову тварин у сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області при виробництві молока і м'яса свиней

Показник	Молоко		Свині		Разом	
	Фактично	З урахуванням підвищення рівня інтенсифікації	Фактично	З урахуванням підвищення рівня інтенсифікації	Фактично	З урахуванням підвищення рівня інтенсифікації
Поголів'я, гол.	2634	2634	146390	146390	X	X
Виробництво, тис. ц	118	130	334	340		
Продуктивність, кг	4464	4938	625	636		
Виробничі витрати на 1 гол, грн	9574	10670	2404	2430		
Виробнича собівартість 1 ц, грн	214,45	216,07	1053,53	1046,42		
Виробничі витрати – всього, млн грн	25,2	28,1	352,0	355,7	377,2	383,8
Реалізовано, тис. ц	86	99	275	277	X	X
Дохід (виручка), млн грн	22,9	26,6	432,9	436,3	455,8	462,9
Повна собівартість реалізованої продукції, млн грн	19,7	22,4	287,7	284,3	307,4	306,7
Прибуток, млн грн	3,1	4,2	145,2	152,0	148,3	156,2
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	229,05	227,12	1045,22	1025,67	X	X
Ціна реалізації 1 ц, грн	265,09	269,19	1572,63	1574,04		
Рівень рентабельності, %	15,7	18,5	50,5	53,5	48,2	50,9

Джерело: Власні розрахунки.

З даних таблиці 3 видно, що при підвищенні витрат на корову з 9574 до 10670 грн прибуток зросте на 1,1 млн грн (на 35,5 %), а рівень рентабельності – з 15,7 до 18,5 %. При виробництві свинини збільшення витрат на голову з 2404 до 2430 грн забезпечить більше прибутку на 6,8 млн грн, а рівень рентабельності зросте з 50,5 до 53,5 %. У результаті запропонованих заходів при виробництві молока і м'яса свиней при збільшенні витрат виробництва прибутки зростуть на 7,9 млн грн, або на 5,3%, а саме з 148,3 до 156,2 млн грн, а рівень рентабельності – з 48,2 до 50,9 %. Загальний економічний ефект від реалізації заходів інтенсифікації виробництва становитиме 22,1 млн грн.

Значним резервом підвищення ефективності виробництва є встановлення реалізаційних цін.

При формуванні ціни на продукцію виробнику повинні відшкодовуватися витрати і забезпечуватися прибуток, не на собівартість, як зараз існує, а на весь авансований у виробни-

цтво основний та оборотний капітал відповідно до норми прибутку з урахуванням терміну його обороту, як це запропоновано в ННЦ “Інститут аграрної економіки”. Враховуючи те, що вартість землі включається в економічний оборот, вона також як інші основні засоби виробництва повинна стати прибуткоутворювальним фактором [7]. Ціна на продукцію має визначатися за формулою [5]:

$$Ц = Cп + Кнп * (Воз * Кооз + Воф * Кооф + Вз * Кооз), \quad (1)$$

де $Cп$ – нормативна (повна) собівартість 1 т продукції; $Кнп$ – коефіцієнт середньої по Україні норми прибутку; $Воз$ – вартість основних засобів, що беруть участь у виробництві 1 т продукції, грн; $Кооз$ – коефіцієнт оборотності основних засобів; $Воф$ – середньорічна вартість оборотних фондів, витрачених на виробництво 1 т продукції; $Кооф$ – коефіцієнт оборотності оборотних фондів за рік; $Вз$ – грошова оцінка 1 га ріллі, грн.

Відповідно до наведеної формули на основі повної собівартості з урахуванням кое-

фіцієнтів оборотності прибуткоутворювальних складових і заданої 15%-ї норми прибутку розраховано ціну 1 т окремих видів сільськогосподарської продукції, що відповідає 40 %-му рівню рентабельності продукції рослинництва й 25 % – тваринництва.

На основі розрахованої нормативної собівартості та необхідного для забезпечення розширеного відтворення 40%-го рівня рен-

табельності продукції рослинництва, 15 %-го – виробництва м'яса великої рогатої худоби, 25 %-го – виробництва молока і м'яса птиці та досягнутого 50,5 %-го рівня рентабельності виробництва м'яса свиней, визначено рівень цін, які мають бути на продукцію й забезпечать зростання прибутку сільськогосподарських підприємств області (табл. 4).

4. Ефективність застосування розрахункових цін у сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області

Продукція	Фактично у 2012 році					Розрахунково				Збільшення прибутку від реалізації, млн грн
	Обсяг реалізації, т	Повна собівартість 1 т, грн	Ціна 1 т, грн	Рентабельність, %	Одержано прибутку, млн грн	Нормативна собівартість 1 т, грн	Реалізаційна ціна 1 т, грн	Рентабельність, %	Буде одержано прибутку, млн грн	
Пшениця	83466	1248	1529	22,6	23,5	1426	1996	40	47,6	24,1
Жито	1981	1276	1379	8,0	0,2	1458	2041	40	1,2	1,0
Ячмінь	13485	1306	1631	24,9	4,4	1492	2089	40	8,0	3,6
Кукурудза	115111	1208	1512	25,2	35,0	1380	1932	40	63,6	28,6
Ріпак	9687	2799	3922	40,1	10,9	3199	4478	40	12,4	1,5
Цукрові буряки	60497	556	512	-8,0	-2,7	636	890	40	15,4	18,1
Продукція рослинництва				22,0	71,3	X	X	40	148,2	76,9
М'ясо ВРХ	759	21857	12273	-43,9	-7,3	21857	25136	15	2,5	9,8
свиней	27527	10452	15726	50,5	145,2	10452	15726	50,5	145,2	0
птиці	3642	14177	14569	2,8	1,4	14177	17722	25	12,9	11,5
Молоко	8622	2290	2651	15,7	3,1	2290	2863	25	4,9	1,8
Продукція тваринництва				37,9	142,4	X	X	44,1	165,5	23,1
Продукція рослинництва і тваринництва				30,5	213,7	X	X	42,0	313,7	100

Джерело: Власні розрахунки.

Отже, якщо сільськогосподарські підприємства області реалізовуватимуть продукцію за розрахунковими цінами, то прибуток від реалізації продукції рослинництва зросте з 71,3 млн грн у 2012 році до 148,2 млн грн, або у 2,1 раза, продукції тваринництва – з 142,4 до 165,5 млн грн, або на 16 %, а в цілому з 213,7 до 313,7 млн грн, або 68,4 %. Зага-

льний приріст прибутку сільськогосподарських підприємств становитиме 100 млн грн.

Загальноекономічний ефект запровадження опрацьованих пропозицій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму функціонування сільськогосподарських підприємств відображено у таблиці 5.

5. Загальноекономічний ефект удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств Івано-Франківської області

Показник	Рослинництво	Тваринництво	Разом
Одержано прибутку у 2012 р., млн грн	94,8	399,7	494,5
Рівень рентабельності, %	17,4	52,7	38,0
Буде збільшено прибутку за рахунок опрацьованих заходів, млн грн	120,7	31,0	151,7
у т.ч.: від переробки ріпаку на біодизель	29,6	X	29,6
інтенсифікації виробництва зерна	14,2	X	14,2
інтенсифікації виробництва молока і м'яса свиней	X	7,9	7,9
встановлення обґрунтованих цін	76,9	23,1	100,0
Усього буде прибутку, млн грн	215,5	430,7	646,2
Рівень рентабельності, %	39,6	56,8	49,6

Джерело: Власні розрахунки.

За рахунок застосування запропонованих заходів, підвищення ефективності виробниц-

тва в сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області передбачається

збільшити прибуток від рослинництва з 94,8 млн грн у 2012 році до 215,5 млн грн, а рівень рентабельності – з 17,4 до 39,6 %; тваринництва – відповідно з 399,7 до 430,7 млн грн (на 7,7%), з 52,7 до 56,8 %, а разом – з 494,5 до 646,2 млн грн і з 38,0 до 49,6 %.

Висновки. Вищенаведене дає змогу стверджувати про реальні перспективи розвитку аграрного виробництва у сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської області на основі його інтенсифікації, вдосконалення організації виробництва та реалізації продукції, розвитку конкурентоспроможності підприємств.

Загалом сільськогосподарські підприємства області мають можливість самостійно формувати стратегію поліпшення й розвитку своєї діяльності, враховуючи вимоги сьогодення та основні стратегічні орієнтири їх розвитку.

Наші пропозиції щодо забезпечення переробки ріпаку на біодизель, підвищення рівня інтенсифікації виробництва або зростання витрат на 1 га зернових культур, на одну корову, голову свиней, а також забезпечення реалізації продукції за цінами, які відшкодовують витрати і забезпечують прибуток, необхідний для розширеного відтво-

рення виробництва, дають змогу збільшити прибутки в рослинництві у 2,3 раза, тваринництві – на 7,7%, а в цілому – на 30,6%.

Разом із тим слід зауважити, що розвиток сільськогосподарських підприємств та їхнє ефективне функціонування за умов обмеженості ресурсів можливе лише на інноваційно-інвестиційній основі. Нині так функціонує частина великих сільськогосподарських підприємств. Державі слід підтримувати лише ті бізнес-проекти зі створення й розвитку сільськогосподарських підприємств, які спрямовані на застосування сучасних технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин, продуктивності праці та скорочення виробничих витрат на одиницю продукції. Ці заходи забезпечать зростання рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, поліпшення якості продуктів харчування та їхнє відносно здешевлення, підвищення рівня цінової доступності, формування сприятливої галузевої структури виробництва в сільськогосподарських підприємствах, що й зумовлює необхідність подальших досліджень у даному напрямі.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.
2. Березівський П.С. Організація, прогнозування та планування агропромислового комплексу: навч. посіб. / П. С. Березівський, Н. І. Михалюк; ред. П. С. Березівський. – 2-ге вид., стер. – Львів : „Магнолія плюс”, видавець СПД ФО В. М. Піча, 2006. – 444 с.
3. Габор В.С. Формування механізму ефективного господарювання сільськогосподарських підприємств / В.С. Габор // Інноваційна економіка. – 2012. – № 3. – С. 101-104.
4. Лузан Ю.Я. Напрями розвитку сільськогосподарського виробництва і соціальної сфери села / Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. – 2009. – №7. – С. 3-12.
5. Месель-Веселяк В.Я. Про вдосконалення міжгалузевих економічних відносин в економіці України / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2010. – №6. – С. 8-16.
6. Оверченко Б. Перспективи та проблеми виробництва біодизеля в Україні: <http://www.propozitsiya.com/?page=146&itemid=2913>.
7. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наук. доп. (за заг. ред. акад. НААН П.Т. Саблука). – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – 342 с.
8. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ». – 2011. – 180 с.
9. <http://biodiesel-ua.com>.
10. Ahearn, M., J. Yee, E. Ball, R. Nehring (1998): Agricultural productivity in the United States. Resource Economics Division, Economic Research Service, U.S. Department of Agriculture. Agriculture Information Bulletin No. 740.
11. Munroe, D. 2001. "Economic Efficiency in Polish Peasant Farming: An International Perspective," Regional Studies, Taylor and Francis Journals, vol. 35(5), pp. 461-471
12. Curtiss, J. (2000). Technical Efficiency and Competitiveness of the Czech Agricultural Sector in Late Transition – The Case of Crop Production. Paper presented at the KATO Symposium, November 2000, 2-4, Berlin.
13. Thirtle, C., J. Piesse, A. Lusigi, K. Suhariyanto (2003): Multi-factor agricultural productivity, efficiency and convergence in Botswana, 1981-1996, in Journal of Development Economics, Vol. 71, pp. 605-24.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2014 р.

*